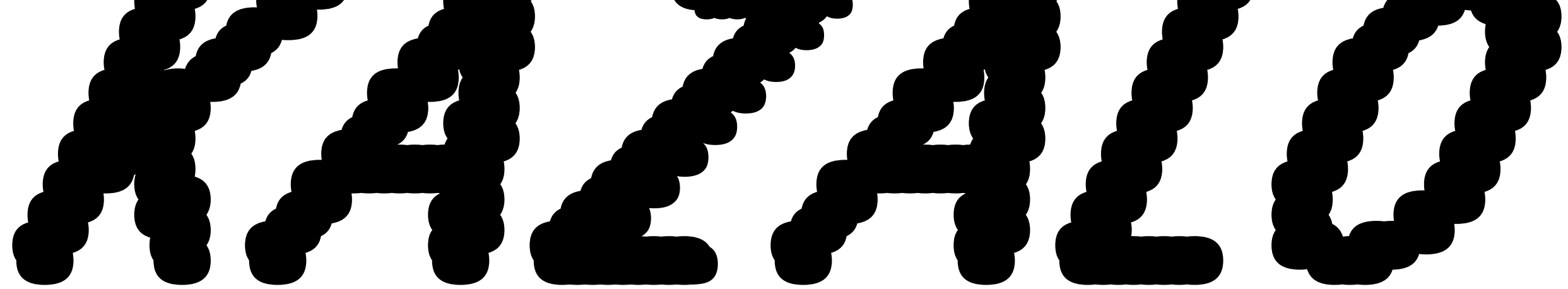

**design +
science
summer
school
2021 – 2025**

**05 CURRICULUM
VITAE 05**

Boštjan Botas Kenda

**13 Pet let
Design+Science:
pot, ki ni nikoli
linearna**

Borut Jerman

27 Petletka

Emil Kozole

**41 O petih letih
testiranja
metodoloških
pristopov**

Maja Drobne

**51 O tem, kaj smo
se naučili**

Marina Klemenčič

63 Odzivi

PARADISUM

5

6

V življenjepis zapišeš, kje si rasel, kako si zrasel in zakaj si dozorel. Kot da bi v petih letih zavrteli življenje ustvarjalca. Življenjepis organizma, ki se ne podreja kalupom in stereotipom, da bi preskočil v novo izdajo, da bi preživel še eno edicijo. Ne, to je delovanje organigrama, ki dovoljuje sprejeti vsak vpliv in ga obračati sebi v korist.

Konec drugega desetletja tega stoletja nas je zajel čudežni virus. Danes z distanco lahko rečemo, da nam je podaril čas, nekakšen vakuum negotovosti, krhkosti stroja katerega del smo. Ustvarili so se pogoji za globok razmislek o načinu izvajanja in povezovanja različnih disciplin in znanosti z oblikovalskimi procesi, ki nam ga omogoča delovanje v celoviti in razvejani univerzi. Izobraževanje na univerzitetni ravni je v svojih prapočetih delovanje na zalogo, ustvarjanje možnosti svobodne in kritične misli, ignorance do vplivov in zahtev, ki nam jih vsiljuje vsakdanjik. Revizija izvajanja učnih procesov na drugi stopnji študija nas je soočila z dejstvom, da se vrtimo v krogu, da ne moremo preskočiti v prosto obliko posredovanja znanj in možnosti epistemološkega napredka. Želeli smo hitro potezo. Najhitrejša rešitev je bila v obliki poletne šole.

7

8

Danes po petih letih razvoja poletne šole ponovno berem razmišljanja profesorja Mladena Dolarja, v prispevku z naslovom Univerza in kritični duh objavljenemu leta 2019 v knjigi ob stoletnici Univerze v Ljubljani. Dolar zapiše kako bi se moralo poslanstvo sodobne univerze zrcaliti v štirih načelih Humboldtove univerze, ki zagovarjajo svobodo uma, avtonomijo delovanja, združitev poučevanja in raziskovanja ter izgradnjo osebnosti, ki lahko sledi le avtonomnim ciljem. V petih letih smo iskali prav svoboden duh in avtonomne rezultate, ki so postopoma vzniknili ob raziskovanju aktualnih problemov sodobne družbe. Rasli smo v okolju univerz in ne zgolj fakultet, institutov ali laboratorijev, rasli smo na območjih ljubljanske, graške in splitske univerzitetne sfere ter koprskih nevladnih spretnožev z imenom Pina.

Zrasli smo tako, da nam je verjelo na stotine prijaviteljev iz štirih kontinentov, ki so oddali prošnje za udeležbo na vsakoletne neustaljene raziskovalne teme prepleta znanosti in oblikovanja. Dozoreli smo v okoljih grozda evropskih univerz, mreže kreativnih industrij in nenazadnje smo postali del povezav med kulturnimi prestolnicami Evrope. Vedno več je prijateljev in podpornikov naše šole. Vzporedno preučujemo in zapisujemo metodologije priprave in izvedbe izobraževalnih procesov, ki jih drzno uvajamo v vsakoletno edicijo, ter pospešeno razvijamo evropski podiplomski program design+science, kot študij razvoja vednosti.

9

Vsega tega ne bi bilo brez prepričanja, da vemo, kako to početi. Uspeli smo zato, ker se spoštujemo med seboj, si verjamemo in puščamo procesom prednost.

Zato se življenjepis poletne šole design+science piše sam.

10

DESIGN + SCIENCE

13

14

Ko danes gledam nazaj na zadnjih pet let poletne šole Design+Science, imam občutek, kot da ne gledam petih ločenih poglavij, temveč en sam razraščajoč se organizem – nekaj, kar je dihajoče in organsko. Vsako leto je bilo kot nov obrat spirale, ne ponavljanje, temveč nadgradnja, premik, podaljšek v neznano. Nelinearnost se je prezentirala tudi kot trk, nestrinjanje, premislek, preizpraševanje in sinteza. In ko skušam razumeti, zakaj se je ta spiralna forma tako naravno zgodila, vidim, da je razlog pravzaprav preprost: od vsega začetka smo se izogibali površinskega mišljenja in preprostih interpretacij; želeli smo gledati onstran osnovnega, onstran družbenih refleksov, ki nas utrjujejo v prepričanju, da je svet manj kompleksen kot v resnici je. Ker smo tudi mi sami bolj kompleksni v svoji povezanosti.

DESIGN + SCIENCE

Borut Jerman

Hrana kot prva točka preloma

2021

Naša zgodba se je začela s sintetično hrano. Na prvi pogled zelo tehnična, skoraj futuristično laboratorijska tema je bila za nas predvsem vstop v razmislek o tem, kako daleč smo pripravljeni iti, ko redefiniramo nekaj tako temeljnega, intimnega in kulturnega, kot je prehrana. Že takrat se mi je zdelo, da ne govorimo zares o hrani, ampak o identiteti, ekologiji, o odnosu med naravnim in umetnim. Tema je bila odprtina – vrata v vprašanja, ki jih nismo še znali ubesediti, a smo jih čutili.

15

16

Sobivanje kot prostrana pokrajina odnosov

2022

17

Ko smo leto kasneje govorili o sobivanju, sem prvič res začutil razpon interdisciplinarnosti, ki jo D+S lahko sproži. Prihod novih projektnih partnerjev, sodelovanje med arhitekti in biologi, med umetniki in humanisti – vsi v istem prostoru, vsi poskušajo ujeti nekaj, kar presega posamezne stroke. Vse to prepletanje mi je pokazalo, da sobivanje ni nikoli ideološki manifest, ampak povabilo k občutljivosti. Za človeka, ki pride iz kulturnega in družboslovnega sveta, je bilo to leto zame osebno prelomno: videl sem, kako močno lahko znanstvenik potrebuje umetnika in kako nujno umetnik potrebuje znanost, če naj bi skupaj razumeli kompleksnost življenja.

18

Parainteligenca in potreba po razširitvi pojmov

2023

19

20

Ko smo se podali v svet parainteligenca, smo se pravzaprav dotaknili temeljnega vprašanja: kdo in kako v resnici misli? Kaj sploh razumemo kot znanje? Kaj je inteligenca? Tema me je potegnila v osebno refleksijo o lastnih omejitvah – koliko sem v resnici pripravljen sprejeti obstoj drugih inteligenc, drugačnih vednosti, tujih logik, nečloveških ali več-kot-človeških ritmov? S tem se je tudi skupnost D+S simbolno odmaknila od stabilnih konceptov in vstopila v polje, kjer ni varnih sidrišč. In to je bilo zastrašujoče in osvobajajoče hkrati.

Subverzivne realnosti: vstop na področje dvoma

2024

Leto kasneje smo se lotili subverzije. Krhkosti realnosti. Zgodovinskih sedimentov, ki oblikujejo to, kar razumemo kot “normalno”. To je bila tema, ki se me je globoko dotaknila, ker je odprla prostor za dvom – ne destruktiven, temveč ustvarjalen. Subverzivne realnosti so mi pokazale, da je kritična domišljija nujen pogoj za zgodovinsko odgovornost. Da moraš včasih videti razpoke v sistemu, preden lahko sploh (do)misliš alternative. To leto je bilo za D+S nekakšna vaja v pogumu: ne le vedeti, temveč zaupati, da je drugačnost mogoča. In s tem popotnica v temo naslednje edicije.

22

In potem je prišlo leto, ko smo obravnavali temo, ki se ji sodobni čas pogosto posmehuje – Upanje. Reclaiming Hope ni bila ne naivna, ne sentimentalna tema. Bila je uporniška. Bila je politična. Bila je moralna. V obdobju krize političnega imaginarija, kjer so prihodnosti pogosto predstavljene kot katastrofa ali kot večna ponovitev sedanjosti, je upanje radikalna gesta. Vrnili smo se k nečemu zelo osnovnemu – k sposobnosti domišljanja, k pogumu, da si zamislimo jutri in rečemo: lahko je drugačen. Lahko je boljši. Lahko je naš.

23

Če poskušam vse to strniti, vidim, da so nas vsako leto spremljali isti vzorci: zanimali so nas družbeni izzivi, a nikoli kot skupek problemov, ki čakajo linearne rešitve. Vedno nas je zanimalo, kako lahko h kompleksnosti pristopimo drugače, skozi preseke: med umetnostjo in znanostjo, med humanistiko in tehnologijo, med telesom in družbo, med sedanjostjo in možnimi prihodnostmi. Interdisciplinarnost se je izkazala za naš najbolj naravni jezik; je prostor, kjer so študentje, profesionalci, znanstveniki, ustvarjalci in raziskovalci lahko zares pogledali onkraj lastnih disciplinarnih refleksov. In iz tega se je vedno rodilo nekaj nepričakovanega: vprašanje, dvom, možnost, ki je prej nismo videli. Če iščem rdečo nit, ki povezuje vsa ta leta, vidim predvsem eno: željo, da bi se osvobodili občutka, da so družbeni izzivi nepremostljivi. Da bi udeležence – in sebe – soočili z domišljijo, s katero lahko preoblikujemo svoj pogled. Da bi ustvarili prostor refleksije, ki v povezavi z empatijo postane sprememba.

PET- LETNJA

28

**Pet let poletne šole.
Šestnajst projektov. Več kot 120
udeležencev, ki se niso poznali,
a so na koncu ustvarili nekaj novega.
Skozi ta čas se je zamenjalo šest
mentorjev, vsak s svojim pristopom,
a vsi z isto nalogo: podžgati debate in
usmerjati tja, kjer postane neprijetno
in kjer se začnejo dobre ideje.**

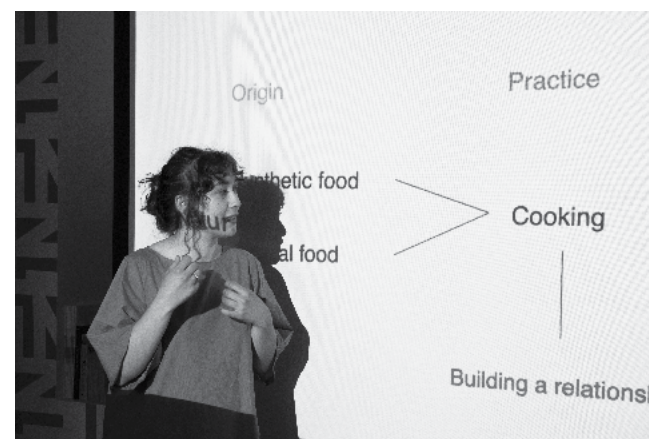
Začelo se je med covid pandemijo leta 2021. Prva tema je bila Sintetična hrana. Odločimo se, da bodo študenti delali projekte v skupinah. Prvo skupino vodi **Nejc Prah**, drugo jaz (**Emil Kozole**), tretja skupina pa je delovala prek spleta, vodila jo je **Sara Lunder** iz Londona. Prvi predstavljen projekt je **Green Dorm**, ki omogoča študentom, da si z bioreaktorji printajo svojo hrano in jo jedo v skupnostnih kuhinjah. Projekt "**Nutrija Food System**" predlaga nacionalni sistem za tiskanje hrane, projekt "**COW ARE YOU?**" pa ambiciozno zasnuje model boljšega informiranja o hrani, ki jo uživamo.

Pilotno preizkusimo D+S kot prilagodljivo metodo poučevanja, ki sloni na interdisciplinarnem povezovanju med študenti umetniških, humanističnih in znanstvenih področij. Potek poletne šole je zasnovan tako, da se udeleženci od jutra do večera nenehno družijo med seboj, s strokovnjaki in organizatorji. Dopoldne predavanja, popoldne skupinsko delo. Rezultati so obetavni, odločimo se, da zadevo ponovimo.

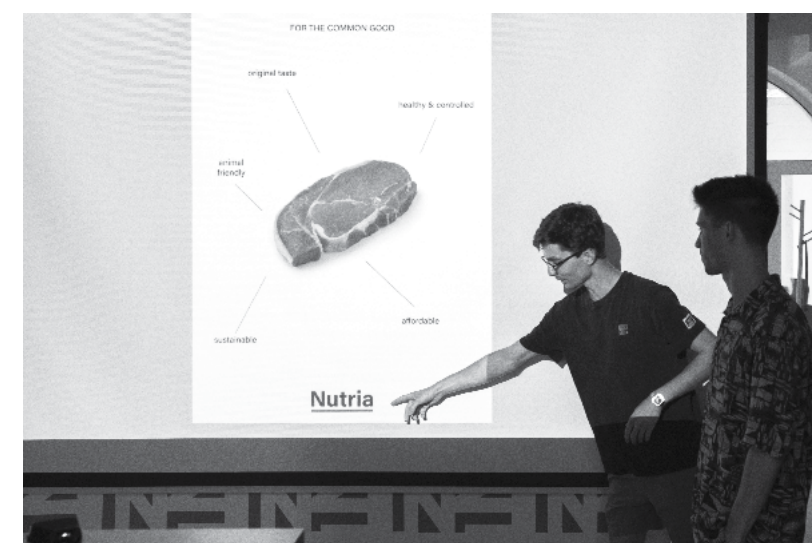

COW ARE YOU?

29

Green Dorm

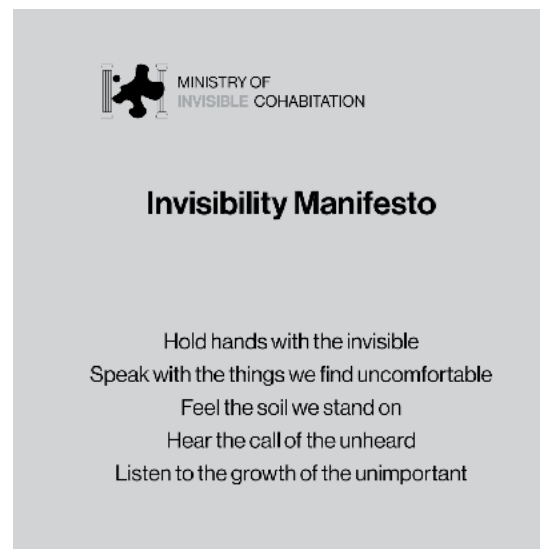

Nutria Food System

Naslednje leto se lotimo teme sobivanje. Ne samo med ljudmi, ampak tudi med vsemi drugimi živimi bitji. Smo tukaj zato, da živimo skupaj, ne le soobstajamo, kajne? Odzivi so močni. Projekt “**Living Room Science**” predlaga premik od oblikovanja, osredotočenega na človeka, k oblikovanju, osredotočenemu na živali. Druga skupina razglasi celotno Slovenijo za **nacionalni park**, ki bi zaščitil naravo. Projekt “Ministry of Invisible Cohabitation” pa predlaga novo ministrstvo za bitja, ki jih ne vidimo s prostim očesom, skozi njihov “**Invisibility Manifesto**”.

Kot mentorica se pridruži **Sigrid Bürstmayr** iz Graza. Ugotovimo, da je pomembno sestaviti uravnotežene skupine, kjer se mešajo udeleženci različnih strok, starosti, narodnosti in izkušenj. To zagotavlja širšo perspektivo, bolj poglobljene debate in boljše razumevanje teme. Predstavitve projektov se odmaknejo od tipičnih powerpointov in postanejo bolj interaktivne in vključujejo publiko. Končna predstavitev je lahko karkoli: fizični izdelek, video, performans, okrogla miza ali razstava.

31

Ministry of Invisible Cohabitation

Living Room Science

All nature as a National Park

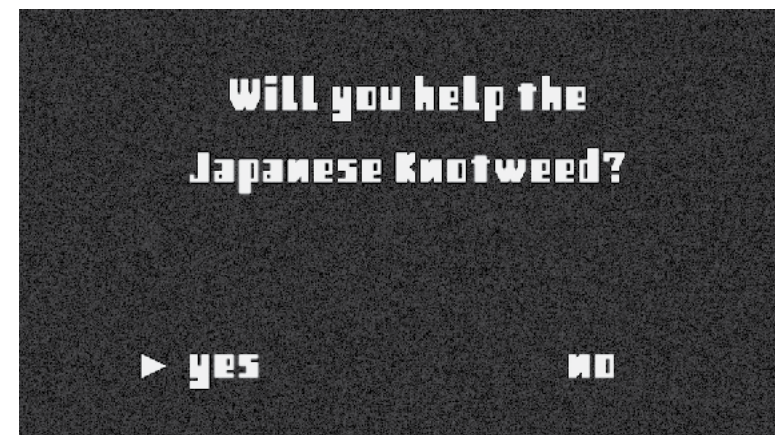
Potem pride leto 2023. Tema: parainteligenca. Nihče ne ve točno, kaj pomeni, ampak sliši se zanimivo. Skupaj z udeleženci se odločimo, da bomo raziskovali predvsem inteligenco, ki še ni opredeljena kot taka. Miceliji, rastline, stroji in podobne zadeve. Ena skupina razvije **Supreme Species Simulator**, poglobljeno igro iz prihodnosti, kjer empatija postane tržno blago.

Mentorska ekipa ostane enaka. Kot “leteči” mentor se pridruži **Ivica Mitrović** iz Splita, ki se premika med skupinami in jim postavlja zahtevna vprašanja. To vpliva tudi na metode dela in razbije mit, da so oblikovalci problem-solverji. Morda je dovolj, da so problem-seekerji.

33

34

Premaknemo se v leto 2024, kjer nas pričakajo subverzivne resničnosti. Stvar postaja resna. Beseda subverzivno namiguje na idejo, da nekaj spremenimo. Ampak kaj se zgodi dan po revoluciji? Prvi projekt **“Terra”** raziskuje sedmi čut. Čut za naravo, ki ga vsak že nosi v sebi. Druga skupina **“Beeleafers”** se osredotoči na subverzijo uspeha skozi spremembo tega, kaj pomeni biti uspešen v družbi. Projekt **“Sheit”** je spletna nakupovalna izkušnja hitro modne znamke, ki vsebuje integriran sistem svarilnih fotografij in opozoril, podobno kot prikazi na tobačnih izdelkih.

Celoten proces spremljajo izleti, delavnice, ogledi filmov, zabave, učenje skozi izkušnjo in oblikovalski sprinti. Mentorska ekipa ostane enaka kot prejšnje leto. Zdi se, da smo proces izpilili, kar je dovolj dober razlog, da ga naslednje leto znova preizprašamo.

35

36

Sheit

Beeleafers

Najbolj sveža edicija prinese temo Reclaiming Hope. Kaj se zgodi, ko si drznemo domišljati utopijo? Kaj če utopija ni naivna, ampak nujna? Pojavi se pandemija “No hope virusa”. Poslušamo narativno pripoved o dveh krajih na meji, ki menjata identiteto. Popeljejo nas po razstavi o vzponu in propadu “Wishboxa”. Času, ko si lahko vse potrebščine dobil kar iz avtomata. Ogleđamo si novice na “TVGO!” o skrajšanju delovnika na dva dni na teden in ponovnem vračanju našega časa.

Tokrat poletno šolo prvič predstavimo v Novi Gorici ter spremenimo format. Najprej dva dneva predavanj strokovnjakov, nato trije dnevi strnjenejšega dela udeležencev. Ivico v mentorski ekipi zamenja Oleg Šuren iz Splita, ki prevzame dodatno skupino, tako da imamo prvič štiri skupine.

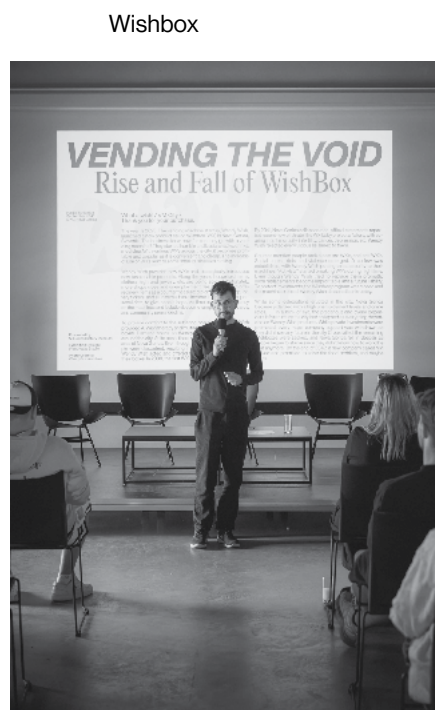
Pet edicij potrjuje našo hipotezo, da današnji učni programi za oblikovanje in znanost ne dohajajo hitrosti in prepletenosti sodobnega sveta. Še vedno nas preseneti, kaj lahko udeleženci ustvarijo v nekaj dneh skupinskega intenzivnega dela. D+S zato vidimo kot model prihodnosti poučevanja. Bolj odziven, bolj živ in bolj usklajen s temami in potrebami časa. Kako pa naprej?

37

38

TVGO!

Wishbox

No Hope Virus

2017

TESTIRANJA
METODOŠKIH
PRISTOPOV

**Pet let eksperimentov na področju
metodoloških pristopov v iskanju
novih in inovativnih učnih pristopov**

Učni ekosistem in izkušnja kot izhodišče

Metoda se je v petih letih izvajanja razvila iz klasičnega, intenzivnega delavniškega modela v sistemsko zasnovan učni ekosistem, kjer je izkušnja primarni vir učenja. Na terenu – saj v vsako poletno šolo vključimo tudi en izkustveni dan – gradimo skupne miselne modele problema, preden odpremo prostor za poglobljeno raziskovanje tematike.

Izhodišča te transformacije so bile prakse iz teoretskih okvirjev, kot sta **Kolbov izkustveni krog učenja in kompetenčni okvir Evropske komisije za ključne kompetence vseživljenjskega učenja**.

Ugotovili smo, da ko je izkušnja skupna, postanejo nadaljnje učne faze hitrejše, bolj poglobljene in manj odvisne od razlag predavateljev.

Izleti, raziskovalni sprehodi, obiski institucij in terenski mikroraziskovalni izzivi so zato postali središče programskega toka. Tak pristop omogoča večji fokus v sodobnem vizualnem kaosu ter odpira prostor za radovednost in raziskovanje.

43

44

Telesno-čutni pristop k učenju

Metodologijo danes načrtujemo z namenom aktivacije čutov, ne le kognitivnih procesov. To pomeni, da učne procese gradimo skozi dotik in delo z nepredvidljivimi materiali, zvok in ritem skupinske dinamike, okus in vonj lokalne kulinarike ter gibanje v prostoru, ki preoblikuje način zaznavanja teme.

Ugotovili smo, da multisenzorični pristop povečuje pomnjenje, vpetost in ustvarjalno samozavest, predvsem v interdisciplinarnih skupinah, kjer imajo različni udeleženci različne privilegirane informacijske kanale. Čuti tako niso distrakcija, temveč učni medij in sprožilec vprašanj, kar učenje razširi v telo in prostor.

Skupinski proces, varnost in slišnost

Skozi leta smo razvili močno zavedanje, da psihološko dobro počutje in občutek slišnosti bistveno določata kakovost učenja. Zato facilitacija v intenzivnih formatih vključuje protokole aktivnega poslušanja, preverjanja počutja, povzemanja stališč in usmerjanja diskurza brez tekmovanja idej.

V skupinah vzdržujemo mehko vodenje in trdno uokvirjanje, kjer mentorji pomagajo držati prostor, vendar ne vodijo odgovorov. Pomembna lekcija je bila tudi, da varno okolje ne pomeni odsotnosti izzivov, temveč prisotnost jasnih mejnikov, dogovorjenih vlog, spoštljivih pravil dialoga in dovoljenja za neuspeh kot del iterativne poti.

45

46

Hrana kot učni in socialni instrument

Ena najpomembnejših lekcij je, da je prehrana del metodološke infrastrukture in ne zgolj logistika. Skupni obroki, premišljeno umeščeni odmori in lokalno navdihujoče jedi podpirajo socialno kohezijo, stabilizacijo energije ter neformalni, navdihujoč diskurz.

Udeleženci se med obroki sprostijo, izmenjajo uvide, reflektirajo ter ustvarijo čutno pripoved o kraju, ki se nato prelije v ideje in prototipe. Z lokalno gastronomijo, kot jo razvijajo ponudniki iz regij Goriške, Obale in Krasi, udeležence čutno zasidramo v temo.

Najboljša spoznanja pogosto pridejo po žlici dobre hrane, zato je kombinacija **izlet** → **okušanje kraja** → **refleksija** → **prototip** postala preverjen metodološki tok.

Delo v interdisciplinarnih skupinah in sooblikovanje projekta

Celoten proces je strukturiran v delo v manjših, heterogenih in interdisciplinarnih skupinah, ki postanejo mini laboratoriji skupnostnega učenja. Skupine sestavimo skrbno, udeleženci pa prevzemajo jasne, rotacijske in komplementarne vloge: terenski raziskovalec, prototipni razvijalec, govorec, zapisovalec, preverjevalec z uporabniki in evalvator procesa.

Uporabljamo principe kreativnega dizajna v duhu metod, kot je **Design Thinking**, ter jih kombiniramo z dnevno skupinsko refleksijo, medvrstniško izmenjavo in reflektiranim nadgrajevanjem idej.

Rezultat dela je prototipni projekt ali koncept, ki odgovarja na realen evropski ali globalni izziv. Predstavljen je interaktivno, vključuje občinstvo in vedno razloži proces, ne le produkta.

Ugotovili smo, da ravno skupinsko delo – s skupno izkušnjo izleta, ritualom hrane in varnostjo facilitiranega diskurza – generira bolj relevantna vprašanja, drznejše eksperimente, močnejše sodelovanje in bolj vključujoče končne rešitve.

47

48

A

U

N

T

A

S

R

O

L

O

G

R

A

P

X

A

A

N

A

**DESIGN
SCIENCE
LABS**

51

Poletna šola Design+Science je v petih letih postala prostor, kjer se srečujejo oblikovanje, znanost in družba. Začeli smo z velikim zanosom, da bi ustvarili platformo, skozi katero bi lahko s študenti govorili o prihodnosti in razumevanju vloge posameznika pri sooblikovanju družbe. Začeli smo z nekoliko naivnim (ne?) razumevanjem, kaj takšen projekt pomeni voditi znotraj okvirjev inštitucij, v katerih smo delovali in še vedno delujemo. Verjeli smo, da naša transdisciplinarna iniciativa prinaša tolikšno dodano vrednost, da bo pritegnila podporo in ustvarila spremembe na ravni učnih procesov, kar je bil in ostaja naš končni cilj. Realnost je bila nekoliko manj romantična: birokratske ovire, omejeni viri in zadržan odnos institucij so nas naučili, da je uspeh vsake izmed petih posameznih edicij odvisen od osebnih angažmajev, prilagodljivosti in ustrezne komunikacije bistvenega »zakaj«, kateremu smo podrejevali »kaj« in »kako«. V tem delu želimo predstaviti, katere izkušnje teh petih let nosimo s seboj in kaj so po našem mnenju nasveti, kako iz takih iniciativ najbolje nagovarjati ciljno publiko; tako udeležence, mentorje kot tudi širšo skupnost. Upamo, da smo skozi te izkušnje oblikovali algoritem za prihodnost: kako zasnovati dejavnosti na transdisciplinarnem presečišču znanosti in oblikovanja, ki bodo relevantne, izvedljive in navdihujoče za prihodnje generacije.

52

Intra-pogled: kaj smo se naučili o delu med seboj

Ta del je morda najmanj relevanten za širšo javnost, a ga vključujemo, ker je ključen za razumevanje, kako pomembno je vzpostaviti in vzdrževati odnose znotraj »core« ekipe. Prva izvedba poletne šole je bil naš prvi skupen projekt. Petki ob 13.00 na Zoomu so bili naša stalnica, ki so jo dopolnjevala srečanja v živo na Boštjanovem vrtu, nepozabni pa so bili tudi obiski pri ekipi PiNe v Kopru. V petih letih se sestava te ekipe ni bistveno spreminjala, kar je omogočilo kontinuiteto, a hkrati zahtevalo stalno nego odnosov in usklajevanje različnih pogledov (in načinov dela!). Transdisciplinarno šolo smo ustvarjali ljudje različnih transdisciplinarnih profilov: humanisti, oblikovalci, raziskovalci. Vsak je prinesel svoj način razmišljanja, kar je obogatilo vsebino, a včasih otežilo odločanje. Naučili smo se, da je za dolgoročno sodelovanje nujno negovati medsebojno zaupanje in spoštovanje. Različni načini razmišljanja so nas včasih postavljali pred izzive; še več, ne zanikamo, da je bila izvedba naslednje edicije večkrat pod vprašajem. A prav ta raznolikost je bila vir inovativnosti in nenazadnje kakovosti naših vsebin. Floskulirali bi, če bi rekli, da je bila jasna delitev odgovornosti ključ tega petletnega uspeha. A hkrati dodajamo, da bi brez kolektivne odgovornosti in precejšnje mere fleksibilnosti in dobre volje poletna šola težko preživela realnost eksternih birokratskih in logističnih ovir.

53

Interni pogled: kaj smo se naučili o sodelovanju z (drugimi) Univerzami

Že po prvi izvedbi smo se zavedli, da naš projekt ne sledi klasičnemu toku poletnih šol, ki klasično temeljijo le na nadaljevanju idej osnovnih učnih vsebin posameznih fakultet. Naša ambicija je bila drugačna: ustvariti prostor za razpravo o prihodnosti, o vlogi posameznika in družbe, ter to početi na presečišču disciplin. Zavedali smo se, da želimo presegati ne le meja učnih programov, temveč tudi lokalnih okvirjev in v projekt vnesti mednarodno perspektivo. Odločili smo se povezati z dvema ustanovama: Univerzo v Splitu in FH Joanneum, saj so rektorji vseh treh univerz podpisali krovno namero o sodelovanju, kar je bil pomemben simbolni in operativni korak. December 2021 je bil tako za Boštjana roadshow s fizičnimi izvodi treh pogodb. Preostali del ekipe pa se bo spominjal in-and-out ekskurzije v sončen Split, seznanitve z delovanjem tamkajšnje Umetniške akademije ter zaključkom s pašticado nekje nad

55

Bačvicami. S finalizacijo pogodbe smo želeli pridobiti ne le formalno podporo, temveč predvsem osnovo za povezovanje mentorjev, strokovnjakov in študentov teh univerz.

Drugi del širitve je bil še bolj formalen: izbrani smo bili kot učna enota v okviru zveze učnih enot EUTOPIA Learning Communities. Cilj teh učnih enot je ustvariti okolja, kjer se študenti in mentorji iz različnih univerz povezujejo pri reševanju kompleksnih družbenih izzivov, s poudarkom na sodelovanju, kritičnem mišljenju in interdisciplinarnosti. V okviru EUTOPIA smo se tako dodatno povezali z dvema ključnima partnerjema: Univerzo Cergy Paris (Francija) in Univerzo v Warwicku (Združeno Kraljestvo). Ta vključitev nam je omogočila dostop do širše evropske akademske skupnosti, izmenjavo metodologij in priložnost, da naš pristop k transdisciplinarnemu učenju postane del širšega diskurza o prihodnosti univerzitetnega izobraževanja.

Mednarodna mreža nas je nedvomno obogatila s svežimi idejami, še pomembneje pa nam je omogočila širšo prepoznavnost, brez katere ne bi bili del hrvaškega paviliona bienala v Benetkah leta 2023 ali del konference v sklopu evropske prestolnice kulture v Novi Gorici leta 2025. A hkrati je širitev dodala komponento kompleksnosti, ki je zahtevala od nas dodatno usklajevanje in razmislek o tem, kako določati meje lastne identitete. Biti (le) del nečesa večjega je pomenilo, da smo dodatno energijo vlagali v ohranjanje jedra vizije, ki nas definira, ter jo jasno komunicirali vsem partnerjem. Ne kot omejitev, temveč kot sidro, ki omogoča pristno sodelovanje brez razvodenevanja koncepta.

56

Eksterni pogled: kaj smo se naučili o udeležencih (in kaj udeleženci o nas)

58

Izbor udeležencev smo od začetka zasnovali kot več kot zgolj administrativni postopek. Aktivni prispevek ob prijavi, ki smo ga imenovali »quest«, je bil priložnost, da spoznamo način razmišljanja kandidatov in njihovo sposobnost kritičnega odziva na odprta vprašanja. S tem smo želeli zagotoviti, da v poletno šolo vstopijo posamezniki, ki jih resnično zanima dialog o prihodnosti in ki bodo pripravljeni soustvarjati. Kot je zapisal eden od udeležencev:

»Že prijavni izziv me je spodbudil k razmišljanju, ki ga v rednem študiju nisem doživel.«

Čeprav je bila motivacija pomemben dejavnik, pa je končno sliko oblikovalo tudi to, kako so udeleženci doživeli samo izkušnjo. Njihovi odzivi so nam dali dragocen vpogled v to, kaj prihodnje generacije iščejo v izobraževalnih procesih. Najpogosteje so izpostavili tri elemente: transdisciplinarnost kot dodano vrednost, kritičen (dvomeč?) pristop kot orodje za razmislek o prihodnosti ter občutek skupnosti, ki se je oblikoval skozi strukturiran teden in neformalna druženja. Eden od komentarjev lepo povzame bistvo ne le poletne šole, temveč tega, kar smo želeli ustvariti:

»Sodelovanje z ljudmi iz povsem drugih področij je bilo sprva zahtevno, a ravno to je odprlo prostor za ideje, ki jih sam ne bi nikoli našel.«

Iz teh odzivov smo se naučili, da prihodnje generacije iščejo smisel, povezovanje in prostor za eksperimentiranje. Želijo delo, ki jim omogoča, da prispevajo sebe, se hkrati učijo od drugih in imajo možnost, ne le razmišljati, temveč predvsem »hands-on« reševati družbene izzive ter soustvarjati prihodnost. To je bila in ostaja naša glavna vizija.

Ta poletna šola je bila od začetka zasnovana kot prostor za gradnjo prihodnosti, ki ne bo monokulturna, temveč bo temeljila na transdisciplinarnosti. Za doseganje tega pa moramo posegati po orodjih, znanjih in veščinah, ki niso del akademskih kurikulumov. Z razlogom si za format nismo izbrali »delavnice«, temveč smo to obliko izmenjave znanj poimenovali »šola«. Kot že zgoraj navedeno, je bila ta šola najprej šola za nas, »the core team«. V teh petih letih smo se učili, kako delovati skupaj. Naša moč ni bila nikoli le v konceptu, temveč v medsebojni pripadnosti, spoštovanju in odgovornosti, ki smo jo čutili drug do drugega. Prav te lastnosti so omogočile, da smo vztrajali ter ustvarili prostor, ki presega oblikovanje, presega znanost in nenazadnje presega presečišče obeh pojmov.

Gradnja skupnosti se je začela med nami in se je skozi leta širila na udeležence, mentorje in partnerje. Upamo, da smo ustvarili generacijo posameznikov, ki bodo ne glede na to, kje in kaj bodo počeli, v svoja dela vnašali kulturo razumevanja, dialoga in empatije. Naše petletno delovanje je odlično strnjeno v misli ene od udeleženk poletne šole 2022, ki je povzela ne le bistvo poletne šole tistega leta, temveč hkrati tudi našega dela:

59

60

»Spoznala sem, da transdisciplinarnost brez empatije ostane zgolj sodelovanje. Ko dodaš čustva, nastane sobivanje.«

Sašo Jakob,
udeleženec poletne šole D+S 2025

Poletna šola DS v Novi Gorici je bila zabavna izkušnja, polna novega znanja. Temo vračanja upanja smo se lotili skozi poglobljene miselne procese in spekulativne razprave, kar je bil zelo zanimiv način učenja in razmišljanja o oblikovanju ter življenju v prihodnosti. V družbi in izobraževalnem sistemu množičnih informacij je osvežujoče doživeti način učenja, ki je premišljeno zasnovan in upošteva lokalno okolje.

Lucía Montesinos García,
udeleženka poletne šole D+S 2024

Zelo sem uživala, da sem bila del poletne šole D+S, še posebej zaradi priložnosti, da se lahko cel teden poglobljeno posvetiš eni temi in sodeluješ v zanimivih razpravah – tako z drugimi udeleženci kot tudi z gostujočimi predavatelji in mentorji iz področja oblikovanja. Mislim, da je bilo tisto, kar je to poletno šolo naredilo posebno, prav njena multidisciplinarnost in fleksibilnost pri pristopih k temi subverzivnosti, kar se je odražalo tako v različnih predavanjih kot tudi v naših končnih projektih.

Michela Colorito (ITA),
udeleženka poletne šole D+S 2025

Design+Science poletna šola mi je znova prižgala tisto iskro navdiha, ki sem jo doživljala v času študija. Kot oblikovalci se zelo hitro najdemo potopljeni v vizualni hrup, ki nas obdaja, zaradi česar je še težje razločiti, kaj je v oblikovanju »dobro« ali »slabo«, »funkcionalno« ali ne. Ker se učenje nikoli ne konča, se mi zdi izjemno pomembno ohranjati to iskro navdiha – z iskanjem prostorov za razpravo in z nenehnim premislekom o tem, kako bi se morala vloga oblikovalca razvijati skozi čas. Na tej poletni šoli sem imela priložnost prav to početi, skupaj z drugimi oblikovalci in študenti. Intenziven urnik in široka tematika sta mi omogočila, da sem sledila idejam in metodologijam, ki so prihajale iz mene same – procesu, ki ga zaznamujeta predvsem fleksibilnost in radovednost, lastnosti, ki jih skušam živeti tudi v vsakdanjih, posebej zahtevnih, a hkrati spodbudnih situacijah. Ta izkušnja mi je iskreno pomagala na novo premisliti svojo vlogo oblikovalke v sedanosti. Ali mi je ta izkušnja pomagala ponovno zgraditi upanje? Vsekakor mi je omogočila, da sem ga ponovno prepoznala kot možnost v času, ko se zdi, da so kolektivni optimizem, sodelovanje in skrb pogosto izgubljeni. In za to sem izjemno hvaležna.

Natasha Litherland,
udeleženka poletne šole D+S 2024

Edicija Subversive Realities je bila edinstvena vaja v spekulativnem oblikovanju. Ponudila je redek prostor za umik od običajnih industrijskih omejitev ter raziskovanje, kako lahko oblikovanje in znanost skupaj odkrivata skrite možnosti. Bila je osvežujoča in zelo motivacijska izkušnja, ki je razširila moja profesionalna obzorja.

66

Eva Šmigoc,
udeleženka poletne šole D+S 2023

Moja izkušnja na poletni šoli Design+Science v Ljubljani je bila resnično transformativna. Fokus na para-inteligenco je bil fascinanten in nas je spodbudil k raziskovanju oblik inteligence onkraj tradicionalnih. Zelo sem uživala v delu s skupino udeležencev in mentorjev z raznolikimi ozadji, kar je naše sodelovanje naredilo izjemno poglobljeno. Predavanja o spekulativnem oblikovanju so bila še posebej razsvetljuječa, zapolnila so vrzel v mojem znanju in v meni prebudila močno zanimanje za to področje. Program bi toplo priporočila vsem, ki želijo razširiti svoja obzorja v sodelovalnem in inovativnem okolju.

Eva Popit,
udeleženka poletne šole D+S 2023

Ker sem velika zagovornica problemskega reševanja, vezanega na specifične prostore in spekulativne okoliščine, ki niso omejene z viri, kot so denar ali mnenje naročnika, se mi je metoda poletne šole Design+Science zdela navdihujoča, ustvarjalna in v marsičem osvobajajoča. O sebi in o svojem pristopu k oblikovalskemu razmišljanju in delovanju sem se naučila zelo veliko.

22

**Sara Bilić (CRO),
udeleženka poletne šole D+S 2022**

Izkušnja na poletni šoli Design+Science v Ljubljani je bila izjemna in je brez kakršnihkoli posebnih pričakovanj preseгла vse moje predstave. Odločila sem se za prijavo v trenutku, ko sem videla, da združuje spekulativno oblikovanje in temo sobivanja. Že v prijavnici naloge ni bila podobna ničemu, kar sem počela na dodiplomskem študiju industrijskega oblikovanja. Dnevi na delavnici so bili skrbno organizirani in kljub kratkemu času smo uspeli pripraviti izjemen projekt. Ker prej še nikoli nisem delala s spekulativnim oblikovanjem, so mi predavanja zelo pomagala pri delu. Sprva me je bilo strah sodelovanja z ljudmi z zelo različnimi ozadji, vendar se je z vodenjem mentorja izkazalo, da je to najboljše možno delovno okolje. Delali smo, se smejali, družili in uživali v procesu, zato ni delovalo kot delo. Ker se je to zgodilo tik pred mojim vpisom na magistrski študij trajnosti na Danskem, sem dobila občutek vpogleda v to, kar me čaka. Ta izkušnja je v meni zanimala močno zanimanje za spekulativno oblikovanje, saj me že sicer privlačijo presečišča umetnosti, oblikovanja in znanosti. Vsem zelo priporočam prijavo, saj res verjamem, da s takšnim projektom pridobiš ogromno znanja in izkušenj.

21

**Udeleženka poletne šole
Syntethic foods**

Pravzaprav me je ta poletna šola o delu oblikovalca in oblikovanju spodbudila k razmišljanju bolj, kot sem pričakovala. Zelo zanimivo je bilo delati ne samo z ljudmi z znanstvenim ozadjem, ampak tudi z različnimi oblikovalskimi profili. Kot študentka še nikoli nisem delala v tako veliki skupini in ta izkušnja je postavila refleksijo pred tehnične veščine. Malo me je skrbelo tudi, kaj lahko sploh nastane v štirih dneh, a mentorji so nas ves čas usmerjali v pravo smer, čeprav je bilo proti koncu nekoliko frustrirajoče. V naši skupini smo razvili realističen pogled na problematiko sintetične hrane. A mislim, da je dober projekt tisti, ki te spodbudi, da želiš iti še dlje.

67

Za mnenja pa smo vprašali tudi sodelavce, ki iz tujih institucij z nami že od začetka soustvarjajo poletno šolo D+S Sigrid Bürstmayr iz FH Joanneum, Gradec in Ivica Mitrovića iz Fakultete za design v Splitu.

Za Sigrid D+S ni zgolj poletna šola, temveč predvsem prostor srečevanja, izmenjave in skupnega razmisleka o prihodnosti oblikovanja. V njej vidi priložnost za povezovanje starih in novih kolegov ter za odpiranje poglobljenih razprav o vizi- onarskih in družbeno relevantnih temah, ki presegajo klasične disciplinarne meje. Posebno vrednost pripisuje interdisciplinarnemu formatu, ki študentom daje veliko prostora za dialog, raziskovanje in soustvarjanje ter jih spodbuja k razmišljanju izven ustaljenih okvirjev izo- braževalnih in oblikovalskih praks. D+S razume kot varen prostor za eksperimentiranje, kjer so raziskovalni in odprti rezultati enako pomembni kot končni izdelki.

Na institucionalni ravni D+S po njenem mnenju pomembno prispeva h krepitvi obstoječih mednarodnih partnerstev in hkrati odpira vrata novim sodelovanjem. Program vidi kot učinkovito platformo za povezovanje univerz, mentorjev in študentov iz različnih okolij ter kot format, ki študentom omogoča dragoceno izkušnjo »mini-Erasmusa« – intenzivno, mednarodno in vsebinsko poglobljeno učno izkušnjo. Prihodnost D+S vidi kot zelo obetavno: v nadaljnji rasti skupnosti, v poglobljanju interdi- sciplinarnih povezav ter v vse večji vlogi poletne šole kot inkubatorja idej, pristopov in dolgoročnih sodelovanj.

Ivica D+S razume kot izjemno priložnost za nada- ljevanje in poglobljanje svojega dela na področju kritičnega, spekulativnega in v prihodnost usmer-

jenega oblikovanja v okolju, ki presega omejitve vsako- dnevne pedagoške prakse in počasi spreminjajočih se kurikularnih struktur. Poletna šola zanj predstavlja prostor svobode, eksperimenta in refleksije, kjer je mogoče odpirati vprašanja, ki v formalnem izobraževalnem sistemu pogosto nimajo dovolj prostora. Posebno vrednost vidi v multidisci- plinarnem okolju mentorjev in študentov, ki skupaj razisku- jejo, kako se globalni izzivi – od družbenih in okoljskih do tehnoloških in političnih – zrcalijo v sodobnem oblikovanju.

ZanjegovoinstitucijoD+Spomenipomembno nadaljevanje dolgoletnega in uspešnega sode- lovanja z Univerzo v Ljubljani ter hkrati izhodišče za nova mednarodna partnerstva. Program je po njegovem mnenju prispeval k večji vidnosti preteklih in tekočih projektov ter k umeščanju pedagoškega dela v širši mednarodni in kulturni kontekst. Kot posebej dragocene izpostavlja povezave z dogodki, kot je bila predstavitev del udeležencev D+S na Beneškem bienalu arhitek- ture v okviru hrvaške nacionalne predstavitve ter vključitev poletne šole v mednarodni simpozij Reclaiming Hope v Novi Gorici v okviru Evropske prestolnice kulture, kar je D+S odprlo novim občinstvom in okrepilo njeno prepoznavnost.

Ivica močno poudarja pomen medsektorskega in multidisciplinarnega sodelovanja, saj meni, da je kom- pleksne izzive sodobnega sveta in stanje polikrize mogoče učinkovito naslavljati le s povezovanjem izobra- ževanja, raziskovanja, prakse in oblikovanja politik. Pri- hodnost D+S vidi v nadaljnjem razvoju že začrtane smeri – v prenosu pedagoških izkušenj, metodologij in vrednot poletne šole v institucionalne kurikule ter v dolgoročnem vplivu na izobraževalne prakse na področju oblikovanja.

**Design+Science Summer School
2021 – 2025**

Nosilci avtorskih pravic:

Emil Kozole
Maja Drobne
Borut Jerman
Boštjan Botas Kenda
Marina Klemenčič

Avtorji publikacije:

Emil Kozole
Maja Drobne
Borut Jerman
Boštjan Botas Kenda
Marina Klemenčič

Oblikovanje
Studio Ljudje

Založnik:

Kulturno izobraževalno društvo PiNA,
Gortanov trg 15, 6000 Koper

Leto izida:

2026

Spletna lokacija publikacije:

designscience.school

publikacija je nastala s podporo HUD sklada
Univerze v Ljubljani

